

De Democratische Republiek Congo en de “vloek van rijkdom”

28.9.2026 - | Het Nederlandse Rode Kruis

De Democratische Republiek Congo kampt met ebola, maar hoewel de ziekte in bijna de helft van de gevallen dodelijk is, hebben mensen in het land vaak grotere zorgen. De problemen in Congo reiken van conflict tot armoede en van natuurrampen tot honger. “De dood is voor mensen in Congo altijd veel te dichtbij.”

Op papier is de Democratische Republiek Congo rijk, heel rijk. In de grond zitten enorme hoeveelheden grondstoffen zoals kobalt en coltan. Dat zijn belangrijke materialen in allerlei apparaten zoals telefoons, elektrische auto's en vliegtuigen. Toch worden de mensen in Congo daar niet rijk van, integendeel. Derk Segaar, hoofd internationale hulp bij het Nederlandse Rode Kruis, legt dat uit: “De rijkdom van Congo is voor mensen een vloek in plaats van een zegen. Conflict, uitbuiting en armoede zijn aan de orde van de dag. Door de inmenging van externe en interne partijen is het ontzettend moeilijk voor Congo om rust en eenheid te vinden in het land.”

Constant op de vlucht voor conflict

In de Democratische Republiek Congo is conflict al decennialang de dagelijkse realiteit. Begin 2025 escaleerde het nog verder in het oosten van het land. Het geweld is onophoudelijk en moeilijk voorspelbaar. “De crisis in Congo is met ruim acht miljoen ontheemden, een van de grootste ontheemdingscrises ter wereld. Mensen zijn constant onderweg omdat het geweld telkens op nieuwe plekken uitbreekt”, vertelt Derk. “Telkens moeten mensen alles achterlaten, op zoek naar veiligheid. Dat maakt mensen niet alleen angstig en ontzettend vermoeid, maar zorgt er ook voor dat mensen elkaar kwijtraken en families worden opgebroken.”

Annuarite Yamwaka vluchtte voor de gevechten in het oosten van Congo, maar verloor onderweg het contact met drie van haar kinderen.

Door het conflict is ook de toegang van mensen tot een inkomen en voedsel onzeker. Zo leeft maar liefst 46.5% van de bevolking onder de armoedegrens en heeft 33% te maken met voedselonzeekerheid. Het zijn hoge percentages die alleen maar verder stijgen. “De blokkade van de Straat van Hormuz maakt de situatie nog ernstiger. In Europa zorgt het voor inflatie, maar in Congo heeft de blokkade direct invloed op de toegang tot voedsel”, vertelt Derk.

Seksueel geweld als wapen

Ook seksueel geweld is een groot gevaar in Congo en komt veel voor in conflictsituaties. Vooral vrouwen en meisjes worden slachtoffer. Doordat mensen voortdurend onderweg zijn, ontbreekt een veilige plek en een stabiele gemeenschap. Beide zijn erg belangrijk om seksueel geweld te voorkomen én om slachtoffers van seksueel geweld op te vangen en te helpen.

Zabibu Lumetala werkt als verloskundige bij een ziekenhuis dat wordt ondersteund door het Rode Kruis in het oosten van Congo. Ze spreekt tijdens haar werk veel vrouwen over seksueel geweld: “Veel vrouwen hebben verkrachting meegemaakt en durven daar niet over te praten. Ook baby's die geboren worden na een verkrachting zijn een gevoelig onderwerp. We proberen het stigma te doorbreken, maar we hebben nog een lange weg te gaan.”

Natuurrampen

Helaas wordt de Democratische Republiek Congo ook niet gespaard door de natuur. Vooral overstromingen komen vaak voor. De grote schade aan huizen zorgt ervoor dat mensen weer gedwongen worden om hun thuis te verlaten, opnieuw op zoek naar een veilige plek.

Tegelijkertijd wordt de natuur in het land ook bedreigd door grootschalige ontbossing en vernieling die plaatsvinden om grondstoffen te verkrijgen. Het verdwijnen van het uitgestrekte regenwoud (ook wel de longen van Afrika genoemd) brengt niet alleen dieren en mensen in gevaar voor wie dit gebied hun thuis is; ook veel mensen buiten het regenwoud zijn afhankelijk van het gebied, voor bijvoorbeeld hun water en schone lucht. Daarbij komt dat er veel CO₂ ligt opgeslagen in het gebied. Grootschalige vernietiging van de natuur zorgt voor meer CO₂-uitstoot en versnelt daarmee klimaatverandering, wat in Congo naar verwachting onder andere voor nog meer overstromingen zal zorgen.

De overblijfselen van de gevechten, zoals explosieven, blijven een gevaar vormen voor mensen. Door voorlichting te geven, zetten onze vrijwilligers alles op alles om meer slachtoffers te voorkomen.

Ebola

En dan komt bij dat alles nog ebola, een zeer besmettelijke ziekte die in vijftig procent van de gevallen dodelijk is. Het virus vormt daarmee een groot gevaar voor de bevolking. Toch nemen mensen in Congo de waarschuwingen over ebola met moeite serieus. Niet alleen omdat wantrouwen tegenover hulpverleners gevoed wordt door misinformatie, maar ook omdat mensen kampen met alle eerdergenoemde problemen. En dan heeft het weinig prioriteit om je te beschermen tegen ebola.

Een belangrijk onderdeel van het voorkomen van verdere verspreiding van de ziekte, is het uitvoeren van veilige begrafenissen. Daarbij moet voldoende afstand worden bewaard tot de overledene die de ziekte nog tot maanden na het overlijden kan overdragen. Tijdens zo'n begrafenis mogen mensen hun overleden dierbare dus niet wassen, terwijl dat voor veel Congolezen een belangrijk ritueel is. En die rituelen zijn veel waard. Zeker als je door allerlei omstandigheden geliefden bent verloren en nauwelijks de tijd hebt gehad om te rouwen voordat je weer moest vluchten op zoek naar veiligheid. Dat ene moment waarop je waardig afscheid kan nemen van iemand in het bijzijn van je dierbaren, is dan niet zomaar een traditie. Het is een onmisbaar moment van samenzijn gedurende een tijd waarin dat allesbehalve vanzelfsprekend is.

Vrijwilligers van het Rode Kruis in de Democratische Republiek Congo voeren veilige begrafenissen uit waarbij nabestaanden alsnog op een waardige manier afscheid kunnen nemen van hun dierbaren die vermoedelijk ebola bij zich droegen.

Wat doen wij?

Wij blijven helpen. We zetten alles op alles om het leven van mensen in de Democratische Republiek Congo beter te maken. Dat doen we op allerlei manieren, zo zorgen we voor water en voedsel bij mensen die geraakt worden door het aanhoudende conflict. Om verspreiding van ziektes zoals ebola tegen te gaan, voeren we daarnaast desinfectiewerkzaamheden uit en geven we voorlichting. Verder helpen we bij het herstellen van contact tussen dierbaren, als ze elkaar uit het oog verloren zijn. We ondersteunen medische posten zodat mensen een dokter kunnen zien en we bieden een luisterend oor in de vorm van psychosociale ondersteuning.

En dat is maar een deel van wat we doen. De situatie in Congo is complex en de best passende hulp verschilt per situatie. Vandaar dat we altijd in nauw contact staan met de mensen die we helpen. Zo zorgen we dat onze hulp aansluit bij wat zij nodig hebben.

In dit ziekenhuis in het oosten van Congo is het druk. Steeds meer mensen krijgen ebola, terwijl ook de gevechten voor slachtoffers blijven zorgen.

Onze vrijwilligers

En voor die passende hulp zijn onze vrijwilligers onmisbaar. Zij kennen de context en staan in nauw contact met de gemeenschappen die ze helpen, omdat ze er zelf deel van uitmaken. Hun kennis en ervaring zijn erg belangrijk, zeker omdat wederzijds vertrouwen zo belangrijk is bij onze hulpverlening.

Doordat onze vrijwilligers vaak in dezelfde situatie zitten als de mensen die ze helpen, worden ook zij keihard geraakt. Toch staan zij elke dag op om te helpen, vaak met gevaar voor eigen leven. Derk: “Als je me vraagt of er hoop is in deze situatie die zo uitzichtloos lijkt, dan zeg ik volmondig ja. Deze mensen zijn daarvoor de reden. Onze vrijwilligers werken keihard om het leven van de mensen om hen heen beter te maken, en wij kunnen hen ondersteunen door te zorgen dat ze de middelen hebben om dat te doen.”

<https://www.rodekruis.nl/nieuwsbericht/de-democratische-republiek-congo-en-de-vloek-van-rijkdom>